

Fritz Wollenberg

Das Interlinguistik-Kolloquium für Wilhelm Ostwald an der Humboldt-Universität zu Berlin und die Beiträge und Materialien in diesem Beiheft

Einführung

Die in diesem Beiheft veröffentlichten Vorträge und Materialien zum Denken und Wirken des Chemikers, Nobelpreisträgers und vielseitigen Wissenschaftlers Wilhelm Ostwald im Bereich der Interlinguistik entstanden im Zusammenhang mit einem Interlinguistik-Kolloquium in der Humboldt-Universität zu Berlin am 9. November 1996.

Sie sind sicher ein spannender Lese- und Hörstoff für Interlinguisten, aber auch für Wissenschaftler anderer Bereiche, ja - ich denke für alle Ostwald-Interessierte, die ein Gesamtbild von der Persönlichkeit dieses streitbaren und öffentlichkeitswirksamen Wissenschaftlers erhalten wollen.

Eingeladen hatten zu dem Kolloquium die *Gesellschaft für Interlinguistik e.V. (GIL)*, die *Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft zu Großbothen e.V.* und die *Esperanto-Liga Berlin, der Landesverband Berlin des Deutschen Esperanto-Bundes e. V.*

In den Beiträgen zum Kolloquium dokumentierte sich das aktuelle Interesse dieser Gesellschaften und aller Beteiligten an der Erforschung und Darstellung des interlinguistischen Denkens und Wirkens Ostwalds.

Prof. Dr. Bengt-Arne Wickström, Direktor des Instituts für Finanzwissenschaft der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der Humboldt-Universität zu Berlin, erinnerte in seiner Eröffnungsansprache daran, daß vor 90 Jahren in dem heutigen Gebäude der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät, dem Tagungsort des Kolloquiums, das damals als Handelshochschule neu eröffnet worden war, Wilhelm Ostwald in seinem Vortrag "Die internationale Hilfssprache und das Esperanto" erklärte:

"Das Wesentliche dieser neuen Bewegung liegt in der Erkenntnis, daß der Wissenschaft alle Gebiete des Lebens zugänglich sind."

Ostwald bezog das auch auf die Ausbildung an der neuen Handelshochschule und meinte: Die Sorge der alten Praktiker, daß der wissenschaftlich gebildete Kaufmann zu gelehrt, das heißt unbrauchbar würde, hat sich als unbegründet erwiesen."

Enkonduko

La prelegoj kaj materialoj pri la pensado kaj agado de la kemiisto, nobelpremiito kaj multfacete aganta sciencisto Wilhelm Ostwald en la kampo de interlingvistiko, prezentitaj en ĉi kajero, estiĝis lige al interlingvistika kolokvo en Humboldt-Universitato en Berlino, la 9-an de novembro 1996.

Ili certe estas atentokapta legmaterialo por interlingvistoj, sed ankaŭ por sciencistoj de aliaj kampoj, kaj, mi pensas, eĉ por ĉiuj interesitoj pri Ostwald, kiuj deziras ekhavi ĝeneralan imagon pri la personeco de ĉi batalema kaj publika efika sciencisto.

Al la kolokvo invitis *Societo por Interlingvistiko (GIL)*, *Wilhelm-Ostwald-Societo en Grossbothen kaj Esperanto-Ligo Berlino*, *landa asocio de Germana Esperanto-Asocio*.

En la kontribuajoj al la kolokvo videblas la aktuala intereso de ĉi societoj kaj de ĉiuj partoprenintoj pri la esploro kaj dokumentado de la interlingvistika pensado kaj agado de Ostwald.

Prof. d-ro Bengt-Arne Wickström, direktoro de la Instituto de Financoscienco ĉe la Ekonomiscienca Fakultato de Humboldt-Universitato de Berlino, dum sia inaŭgura prelego memorigis pri tio, ke antaŭ 90 jaroj en la hodiaŭa konstruaĵo de la Ekonomiscienca Fakultato, la loko de la kolokvo, kiu en tiu pasinta tempo estis nove malfermita kiel Supera Komerca Lemejo, Wilhelm Ostwald deklaris en sia prelego "La internacia helplingvo kaj Esperanto":

"La esenco de ĉi nova movado troviĝas en la ekkono, ke al la scienco alireblas ĉiuj sferoj de la vivo."

Ostwald ligis tion ankaŭ al la instruado en la nova Supera Komerca Lemejo kaj opiniis: "La zorgo de la malnovaj praktikuloj, ke la scienco edukita komercisto estos tro erudita, t. e. ne utiligebla, montriĝis senbaza."

Introdukto

La diskursi e la materialoj koncernanta l' ideoj e l' influo dil kemiisto, Nobel-premiizito e multa-latera sciencisto Wilhelm Ostwald en la domeno dil interlinguistik, qui editesas en ca kayero, prizentesis okazione di interlinguistika konfero an la Universitato Humboldt en Berlin, 9 novembre 1996.

Li reprezentas certe interesiva lektajo por interlinguisti, ed anke por sciencisti di altra domeni, o mem por omna Ostwald-interesati, qui deziras recevar generala imajo dil personeso di ca kombatema e publike aktiva sciencisto.

La konfero organizesis dal *Gesellschaft für Interlinguistik e.V. (GIL)*, dal *Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft zu Grossbothen e.V.* e dal *Esperanto-Liga Berlin, Landesverband Berlin des Deutschen Esperanto-Bundes e.V.*

La kontributuri okazione dil konfero dokumentizas la cadiala intereso di ca asociuri e di omna partopreninti, al esploro e al prizento dil interlinguistikal penso e aktivesado di Wilhelm Ostwald.

Prof. Dr Bengt-Arne Wickström, Direktoro dil Institut für Finanzwissenschaft der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät an la Universitato Humboldt en Berlin, rimemorigis en sua inaugurala diskurso, ke 90 yari ante hodie, en la cadiala edificio dil fakultato dil cienciasala ekonomio, la sideyo dil konfero, qua lore jus apertesis kom ekonomikala universitato, Wilhelm Ostwald, en sua diskurso „La internaciona helpolingvo ed Esperanto“ deklaris:

„Lo esencala di ca nova movado trovasas en l' agnosko, ke al scienco apertesas omna domeni dil vivo“.

Ostwald relatigis to anke al instrukto en la nova Superiora Skolo di Komercio, ed opinionis: „La sudio dil olda praktikeri, ke la cienciasala edukita komercisto esos tro erudita, t. e. neutiligebla, montris su kom senbaza“.

Prof. Wickström unterstrich den Wert der Ostwaldschen Erkenntnis für die Ausbildung seiner Studenten. Auch die Lösung von Problemen der internationalen sprachlichen Kommunikation, die ein Gegenstand der Interlinguistik sind, bezeichnete Ostwald in der selben Rede als eine wissenschaftlich-technische Aufgabe. Für die Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft sprach Ralf Dyck, Berliner Studiendirektor am Oberstufenzentrum für Farbtechnik und Raumgestaltung. Sein Vortrag eröffnet die Reihe der Beiträge in diesem Beiheft, da er ein facettenreiches Bild vermittelt von der vielseitigen und eindrucksvollen Persönlichkeit Wilhelm Ostwalds, von seinem Wirken und wichtigen Wirkungen seiner Tätigkeit, aber auch Erkenntnisse und Entscheidungen im Leben Wilhelm Ostwalds, seine "Lebenslinien" und Lebensweisheiten, darstellt.

Beachtenswert ist Ralf Dycks Hinweis auf die Bemühungen des Archivs der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften in Berlin und der Wilhelm-Ostwald-Gedenkstätte in Großbothen zur Pflege und zur wissenschaftlichen Aufarbeitung des Ostwaldschen Nachlasses. Der Beitrag von Dr. Detlev Blanke, dem Vorsitzenden der Gesellschaft für Interlinguistik (GIL), ist eine wichtige Grundlage für das Verständnis der weiteren Studien und Materialien in diesem Beiheft und vermittelt dem Leser die Basis für die sprachwissenschaftliche Betrachtung des Ostwaldschen Denkens und Wirkens.

Detlev Blanke ordnet wichtige Aktivitäten und Schriften Ostwalds, vor allem im Zusammenhang mit seinem Engagement für die Sprachen Esperanto und Ido und die von Ostwald formulierten sprachtheoretischen und sprachpolitischen Grundsätze, in die Geschichte der Plansprachen ein, wobei er Ostwalds Positionen kritisch bewertet.

D. Blanke wies auf dem Kolloquium akzentuiert darauf hin, daß Ostwalds Wirken für den gesamten Bereich der Interlinguistik äußerst förderlich war und daß seine Ideen Lebenskraft bewiesen haben. Aus interlinguistischer Sicht müsse das Wirken Ostwalds weiter aufgearbeitet werden, man stehe hier erst am Anfang. Der Autor dieser Einführung stellt in seinem Vortrag zunächst das Schicksal des Ostwaldschen Briefwechsels dar, der in mühevoller Arbeit erst vom Wilhelm-Ostwald-Archiv in Großbothen, dann vom Akademiearchiv in Berlin erschlossen und zugänglich gemacht wurde und geht dann auf den Briefwechsel Ostwalds mit

Prof. Wickström substrekiis la valoron de ĉi ideo de Ostwald por la instruado de siaj studentoj. Ankaŭ la solvon de problemoj de la internacia lingva komunikado, kiuj estas kampo de la interlingvistiko, Ostwald nomis en la sama prelego scienc-teknika tasko.

Por Wilhelm-Ostwald-Societo parolis Ralf Dyck, Berlina studodirektoro en profesia lernejo, la Supergrada Centro por Farbistoj. Lia prelego malfermas la vicon de la kontribuajoj en ĉi kajero, ĉar ĝi prezentas multfacetan bildon pri la multflanka kaj impresa personeco de Wilhelm Ostwald, pri lia agado kaj gravaj efikoj de lia laboro, sed ankaŭ montras ekkonojn kaj decidojn en la vivo de Wilhelm Ostwald, liajn "Gvidliniojn tra la vivo" kaj liajn saĝecojn pri la vivo.

Rimarkinda estas la indiko de Ralf Dyck pri la klopodoj de la arkivejo de Berlina-Brandenburgia Akademio de Sciencoj en Berlino kaj de Wilhelm-Ostwald-Memorejo en Grossbothen zorgi pri la heredaĵo de Ostwald kaj science prilabori ĝin.

La kontribuado de *d-ro Detlev Blanke*, prezidanto de GIL, estas grava bazo por la kompreno de la sekvantaj studoj kaj materialoj en ĉi kajero, kaj liveras al la leganto la fundamenton por la lingvistika rigardo al la pensoj kaj agadoj de Ostwald.

Detlev Blanke lokigas gravajn aktivecojn kaj skribaĵojn de Ostwald – precipe lige kun lia engaĝiĝo por la lingvoj Esperanto kaj Ido kaj la lingvo-teoriaj kaj lingvo-politikaj principoj formulitaj de Ostwald – en la historion de la planlingvoj, ne sen kritike juĝi la vidpunktojn de Ostwald.

D. Blanke akcentis dum la kolokvo la tre impulso-donajn agadojn de Ostwald por la tuta kampo de la interlingvistiko; la ideoj de Ostwald montriĝis vivokapablaj. De la interlingvistika vidpunkto, li diris, la aktivecoj de Ostwald devas esti pliesplorataj; oni nur estas ĉe la komenco.

La aŭtoro de ĉi enkonduko prezentas en sia prelego unue la sorton de la korespondaĵoj de Ostwald, kiuj en pena laboro estis unue tralaboritaj de Wilhelm-Ostwald-Arkivo en Grossbothen kaj poste de la Akademia Arkivo, kaj nun estas publike alireblaj. Poste li priparolas la korespondaĵojn de

Prof. Wickström substrekiis la valoro dil agnosko di Ostwald en favoro dil instruktado al studenti. Anke la solvo di problemi dil internacia linguala komunikado, qua esas objekto dil interlinguistiko, definesis da Ostwald, en la sama diskurso, kom ciencal-teknika tasko.

Por la Societo Wilhelm Ostwald parolis Ralf Dyck, studocero an la profesionala skolo en Berlin, en la superiora centro por piktisti. Lua diskurso startigas la serio dil kontributuri di ca kayero, nam ol evidentigas la multa-faceta imajo dil multa-latera ed impresiva personeso di Wilhelm Ostwald, di lua atingi e dil importanta efikeso di lua aktivado, ma prizentas anke la vivala vido- e stando-punti di Wilhelm Ostwald, lua „direktivni di vivo“ e lua vivo-sajeso.

Remarkinda es l'indiko di Ralf Dyck pri l' esforti dil arkivo dil Akademio dil Cienci di Berlin e Brandenburg en Berlin, e dil rimemorero Wilhelm Ostwald en Grossbothen, pri la protekto e pri la ciencala elaboro dil heredaĵo Ostwald.

La kontributuro da *Dr Detlev Blanke*, prezidero dil Societo por Interlinguistiko (GIL), es importanta bazo por la kompreno dil altra studiuri e materiali di ca kayero. Ol furnisas al lektero la bazo por la lingvistikala judiko dil penso e dil verko da Ostwald.

Detlev Blanke ordinas importanta aktiveci e skripturi da Ostwald, precipe en relato kun ilua engajeso por la lingui Esperanto ed Ido, e la da Ostwald formulizita fundamenti linguo-teoriala e linguo-politikala, en la historio dil planizita lingui, en qua kadro il kritike evaluas la vido-punti di Ostwald ipsa.

D. Blanke acentizis plura-foye, ke la influo di Ostwald en la tota domeno di Interlinguistiko esis extreme utila, e ke lua ideci montris su vivo-kapabla. Del vido-punto interlinguistikala l' influo di Ostwald devas elaboresar ulteriore: cadie ni trovasas erste che la komenco.

L' aŭtoro di ca introdukto, en sua diskurso, prizentas en la komenco la destino dil letraro Ostwald, quan fatigiva laboro dil Arkivo Wilhelm Ostwald en Grossbothen, e plu tarde dil arkivo dil Akademio en Berlin, facis acesebla e studiebla. Pose il prizentas la letraro di Ostwald, qua kontenas plu kam 40 korespondanti

über 40 Partnern zu interlinguistischen Problemen ein. Es wird insbesondere am Beispiel der Korrespondenzen Ostwalds mit dem Begründer der Sprache Esperanto *Lazar Ludwik Zamenhof* und dem führenden Theoretiker und Organisator der Bewegung zur Verbreitung der Sprache Ido, *Louis Couturat*, verdeutlicht, daß erst die Kenntnis des Briefwechsels eine differenzierte und nuancenreiche Vorstellung von den interlinguistischen Positionen Ostwalds, ihrer Entstehung und Entwicklung vermittelt. Ostwalds Engagement und seine interlinguistischen Positionen wirken sich bis heute in der Kultur und Organisation der internationalen Sprachgemeinschaft der Esperanto-Sprecher aus. Es ist daher wünschenswert, den Inhalt des Briefwechsels auch in Esperanto zu veröffentlichen.

Dieser Vortrag zum Briefwechsel Ostwalds, interlinguistische Probleme betreffend, wurde außer auf dem Kolloquium auch während der Jahrestagung der GIL im Nov. 1996 und zum 30. Großbothener Gespräch am 8.2.1997 in Großbothen gehalten.

Er wurde bereits in den "Mitteilungen der Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft zu Großbothen e. V." 2/1997 veröffentlicht (Wollenberg 1997, 26-44). Zum erstenmal aber erscheint gemeinsam mit dem Vortrag in diesem Beiheft ein Überblick über den Briefwechsel Wilhelm Ostwalds, interlinguistische Probleme betreffend, in Verbindung mit der Darstellung des Inhalts aller verfügbaren diesbezüglichen Briefe von und an Ostwald sowie mit Kurzbiografien der Briefpartner Ostwalds.

In diesem Zusammenhang gebührt besonderer Dank *Dr. Detlev Blanke* für Anregungen und Studiemöglichkeiten in seinem Privatarchiv sowie für die Bearbeitung und inhaltliche Anreicherung der Kurzbiographien, des Literaturverzeichnisses und der Fußnoten auf der Grundlage seiner umfangreichen Sammlung zur Interlinguistik.

Zu danken ist weiterhin dem Archiv der Akademie der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften, insbesondere dem Leiter *Dr. Wolfgang Knobloch* und dem Bearbeiter des Ostwaldschen Nachlasses *Dr. Klaus Klauß*, der den Autor bei seiner Arbeit im Archiv seit 1988 unterstützt hat.

Für die Anregungen während der Führung 1988 in der Wilhelm-Ostwald-Gedenkstätte in Großbothen gilt ein Dankeschön der Enkelin Ostwalds, Frau *Gretel Brauer*.

Ostwald pri interlingvistikaj temoj kun pli ol 40 partneroj. Precipe en la korespondaĵoj kun la iniciatinto de Esperanto, *Ludoviko Lazaro Zamenhof*, kaj kun la gvida ideologo kaj organizanto por la disvastiĝo de Ido, *Louis Couturat*, fariĝas klare, ke nur la kono de la korespondaĵoj povas liveri diferencitan kaj nuancitan imagon pri la interlingvistikaj vidpunktoj de Ostwald, pri iliaj ekesto kaj evoluo. La engaĝiĝo de Ostwald kaj liaj interlingvistikaj pozicioj efikas ĝis hodiaŭ en la kulturo kaj organizado de la internacia lingvokomunumo de la parolantoj de Esperanto. Pro tio estas dezirinde, publikigi la enhavon de la korespondaĵoj ankaŭ en Esperanto.

Tiu ĉi prelego pri la korespondado de Ostwald koncerne interlingvistikajn problemojn estis prezentita - krom dum la kolokvo - ankaŭ dum la jarkonferenco de GIL en novembro 1996 kaj dum la 30a Grossbothen-a Diskuto, la 2-an de februaro 1997.

Ĝi jam estas publicita en la "Mitteilungen der Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft zu Großbothen e.V." 2/1997 (Wollenberg 1997, 26-44). Tamen, la unuan fojon kun la prelego, en ĉi kajero aperas superrigardo pri la korespondaĵoj de Wilhelm Ostwald koncerne interlingvistikajn problemojn, lige kun la prezento de la enhavo de ĉiuj alireblaj koncernataj leteroj de kaj al Ostwald, kun koncizaj biografioj de la korespondpartneroj de Ostwald.

En tiu rilato apartan dankon meritas *d-ro Detlev Blanke*, pro liaj instigoj, pro la ebleco studi en lia privata arkivo, kaj pro la prilaboro kaj enhava pliriĉigo de la koncizaj biografioj, de la literatura indekso kaj la piednotoj, surbaze de lia ampleksa interlingvistika kolekto.

Ni krome danku al la Arkivo de la Berlina-Brandenburgia Akademio de la Sciencoj, precipe al ĝia direktoro *d-ro Wolfgang Knobloch* kaj al la prilaboranto de la Ostwald-heredaĵo *d-ro Klaus Klauß* kiu subtenis la aŭtoron dum liaj laboroj en la arkivo ekde 1988.

Por la konsiloj dum la vizito en 1988 en la Wilhelm-Ostwald-Memorejo en Grossbothen meritas dankon la nepino de Ostwald, sinjorino *Gretel Brauer*.

pri interlinguistika problemoj. Precipe l' exemplo dil korespondajaro kun la fondinto di Esperanto *Lazar Ludwik Zamenhof*, e kun la precipua teoriisto e organizisto dil movado por la difuzo dil linguo Ido, *Louis Couturat*, indikas, ke nur la konoco dil letraro permisas diferenciala e nuancoza impresuro pri l' interlinguistikal vidopunti di Ostwald, pri olia nasko ed olia developo. L' engajeso di Ostwald e lua interlinguistikal pozicioni influas til hodie la kulturo e l' organizo dil internaciona linguo-komuneso dil Esperanto-parolanti. Pro tio es dezirinda, ke la kontenajo di ca epistolaro aparez anke en Esperanto.

Ca diskurso pri la epistolaro di Ostwald, koncernanta interlinguistikalaj problemoj, prizentesis ultre ke en la konfero, anke dum la yaral asemblo di GIL novembre 1996, e okazione dil 30a Konfero an Grossbothen, 8 februare 1997 en Grossbothen.

Ol ja publikigesis en „Mitteilungen der Wilhelm-Ostwald-Gesellschaft zu Grossbothen e.V.“ (2/1997 (Wollenberg 1997, 26-44)).

Tamen, en ica kayero yel unesma foyo aparas kun ca diskurso, anke trerigardo super la letraro di Wilhelm Ostwald, koncernanta interlinguistika questioni, en relato kun la prizento dil kontenajo di omna disponebla tarelate letri da ed a Ostwald, e kun kurta biografii dil korespondanti di Ostwald.

Tarelate on devas dankar specale *Dr Detlev Blanke* pro la konsili e pro permisir studiar en sua privat arkivo, ed anke pro elaborir e richigir la kontenajo dil biografii, la literaturala indexo e la noti, sur la bazo di lua ampla interlinguistikalaj materialo-kolekturo.

Digna di gratitudo es anke l' Arkivo dil Akademio dil scienci en Berlin-Brandenburgio, precipe lua responsario *Dr Wolfgang Knobloch* e la komisionario dil heredaĵo Ostwald *Dr Klaus Klauß*, qua sustenis l' aŭtoro en lua laboro en l' arkivo depos 1988.

Pro la konsili dum la vizito en 1988 al memorero Wilhelm Ostwald en Grossbothen, hike dankesez la nepino di Ostwald, Siorino *Gretel Brauer*.

Der vierte auf dem Kolloquium gehaltene Vortrag schließt dieses Beiheft ab. *Dr. Wolfgang Liebscher* von der Gesellschaft Deutscher Chemiker, der auch in der IUPAC, einer internationalen Organisation für Fragen der Nomenklatur und Terminologie der Chemie, assoziiertes Mitglied ist, stellt in seinem Beitrag dar, in welcher Weise sich heute Nomenklatur und Terminologie in der Chemie entwickeln und welche aktuelle Bedeutung Ostwalds Auffassungen dazu haben.

Eine reizvolle Besonderheit des Kolloquiums und auch dieses Heftes ist die kritische Würdigung der Leistungen Wilhelm Ostwalds im Bereich der Interlinguistik aus sehr unterschiedlichen Blickwinkeln - durch den Pädagogen, den Sprachwissenschaftler (Interlinguisten), den Praktiker der einzigen heute weltweit funktionierenden internationalen Plansprache Esperanto und den Chemiker, es ist aber auch, neben der Bereitstellung einer Fülle von wertvollem Material und Anfängen einer Aufarbeitung, die Erkenntnis, daß der Chemiker Ostwald folgerichtig im Bereich der Interlinguistik tätig wurde und nicht, wie manchmal behauptet, „auf Abwege geriet“ (vgl. Wollenberg 1997, 263-264).

Natürlich verbindet sich mit der Herausgabe des Materials die Hoffnung, daß es Anregungen für eine weitere Forschungs- und Publikationsarbeit zu diesem Thema geben möge.

Wenn auch erstmalig die Rolle Ostwalds für die Interlinguistik im Zusammenhang mit einer Materialsammlung dieses Umfangs untersucht und damit eine Forderung erfüllt wird, die schon oftmals erhoben wurde, konnte doch vieles noch nicht geleistet werden. So konnte beispielsweise nicht die gesamte Korrespondenz studiert werden, sondern nur der Teil, wo interlinguistische Bezüge vermutet wurden. Auch Hinweisen auf das mögliche Vorhandensein weiterer Teile der Korrespondenz, die nicht im Berliner Akademiearchiv oder in Großbothen zu finden sind, muß nachgegangen werden; z.B. sollte der Schneeberger-Nachlaß in La Chaux-de-Fonds (Centre de documentation et d'étude sur la langue internationale, CDELI) daraufhin durchgesehen werden. Das Studium weiterer Ido-Zeitschriften und anderer Materialien könnte ebenfalls noch interessante Ergebnisse bringen.

Weitere vertiefende Studien zur Problematik sind unbedingt erforderlich.

La kvara prelego dum la la kolokvo fermas tiun ĉi kajeron. D-ro Wolfgang Liebscher de la Societo de Germanaj Kemiistoj, kiu kunagadis ankaŭ en IUPAC, internacia organizaĵo por demandoj de kemia nomenklatur kaj terminologio, prezentas en sia kontribuaĵo, kiumaniere evoluas hodiaŭ nomenklatur kaj terminologio en la kemio kaj kiun aktualan signifon la opinio de Ostwald havas.

Tre interesa apartaĵo de la kolokvo kaj de ĉi kajero estas la kritika juĝo de la atingoj de Wilhelm Ostwald en la kampo de interlingvistiko el tre diferencaj vidpunktoj - tiuj de pedagogo, de lingvisto (interlingvisto), la uzanto de la hodiaŭ sola mondvaste uzata internacia planlingvo Esperanto, kaj la kemiisto; evidentas ankaŭ - krom la publikigo de amaso da valora materialo kaj krom la unuaj paŝoj de prilaboro - la ekkono, ke la kemiisto Ostwald venis konsekvence al la kampo de interlingvistiko, kaj ne, kiel kelkfoje estas asertate, "devojiĝis" (komp. Wollenberg 1997, 263-264).

Kompreneble al ĉi publikigo de la materialoj estas ligita la espero, ke ĝi instigos al plua esplora kaj publica laboro pri la temo.

Kvankam la unuan fojon estas esplorita la rolo de Ostwald por la interlingvistiko, kaj aldonita tiu ĉi ampleksega materialkolekto, plenumante jam ofte starigitan postulon, multo ne povis esti finfarita. Ekzemple ne eblis trastudi la tutan korespondaron, sed nur tiun parton, en kiu estis supozataj interlingvistikaj ligoj. Estos ankaŭ plusekvendaj la indikoj pri eblaj aliaj fontoj de la korespondaroj, kiuj ne troveblis en la arkivoj en Grossbothen aŭ en la Akademio; ekzemple la Schneebergerheredaĵo en La Chaux-de-Fonds (Centre de documentation et d'étude sur la langue internationale, CDELI) estas traesplorenda. La studado de aliaj Ido-revuoj kaj de aliaj materialoj eble donos ankoraŭ pli interesajn rezultojn.

Pluaj pliprofundigaj studoj pri la temo estas nepre necesaj.

La quaresma diskurso pronuncita dum la konfero konkludas ica kayero. *Dr Wolfgang Liebscher*, dil Societo dil germana kemiisti, qua kunlaboris anke kun IUPAC, internacia organizaĵo por questioni koncernanta nomenklatur kaj terminologio, deskriptas en sua kontributuro, en qua maniero hodie developas su nomenklatur kaj terminologio en kemio, e qual es l' aktuala signifiko dil tezi di Ostwald.

Tre interesiv apartaĵo dil koloquio ed anke di ca kayero es la kritika deskripto dil atingi di Wilhelm Ostwald en la domeno dil interlinguistiko, de tre diferenca vido-punti - del doceri, tra la linguo-ciencisti (interlinguisti), la praktikanti dil sola hodie en la tota mondo funcionanta internacia planizita linguo Esperanto, til la kemiisti. Ma importa es anke, ultre la preparo di detaloza materialo kaj komenco di elaboro, l' agnosko, ke la kemiisto Ostwald en la domeno interlinguistikala aktivesadis koherante. Il ne „irge deviacis“, quale uli asertas (kp. Wollenberg 1997, 263-264).

Naturale, kun l' edito dil materialo ligesas l' espero, ke to donos futura impulsi ad ulteriora esploro kaj publisado pri ta temo.

Quankam ye l' unesma foyo exploreis la rolo di Ostwald en l' interlinguistiko sur la bazo di materialo-amaso tante impozanta, e tale un tasko parfinesis, quan ja ofte on expektis, tamen multo ne ja povis facesar. La korespondajaro ne povis studiesar en sua totaleso, ma nur en la parti, pri qui on supozis, ke oli havas relato kun interlinguistiko. On mustos anke sequar ul indiki, segun qui posible existas altra korespondo-materialo, qua ne es trovebla en l' arkivo dil Akademio en Berlin, o en Grossbothen. Pex. mustos explor-esar la Schneeberger-arkivo en La Chaux-de-Fonds (Centre de documentation et d'étude sur la langue internationale, CDELI). L' esploro di Ido-periodali kaj de aliaj materialoj povus anke donar plu mult interesiva rezultaji.

Ulteriora profundigiva studiuri pri ta questiono es certe dezirinda.